

2. Найденко О. Є. Місце митних платежів в системі оподаткування. *Наукові перспективи*. 2024. № 9(51). С. 692–706. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-691-705](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-691-705).

3. Плекан М. В., Гнатишин Л. Б. Особливості обліку та оподаткування зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-30>.

4. Найденко О. Є. Митні режими експорту та імпорту: обліково-податковий аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-38>.

Глюс А.С.,
здобувачка вищої освіти групи МЗД-11дск,
Науковий керівник – **Крупельницька І.Г.,**
канд. екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

ВПЛИВ ВАЛЮТНОГО КУРСУ НА ОБЛІК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Валютний курс прямо впливає на облік зовнішньоекономічних операцій, бо більшість експортних та імпортних розрахунків проводиться в іноземній валюті, а бухгалтерська звітність підприємства ведеться у гривні. Через це кожна операція потребує перерахунку за курсом НБУ на конкретну дату. Якщо курс змінюється між датою авансу, відвантаження, отримання послуг, оплати або датою балансу, у підприємства можуть виникати курсові різниці. Саме вони впливають на доходи, витрати, фінансовий результат і податкові показники. Найперше значення має правильне визначення дати операції. Якщо підприємство отримує товар, послугу або валютну оплату, бухгалтер не може взяти будь-який зручний курс. Потрібно визначити, яка подія була першою: аванс, постачання, підписання акта, відвантаження товару чи оплата. У зовнішньоекономічній діяльності це особливо важливо, бо одна й та сама сума в доларах або євро може мати різний гривневий еквівалент залежно від дати перерахунку.

Курсові різниці виникають не за всіма статтями обліку. Їх розраховують лише за монетарними статтями, тобто тими, які будуть погашені грошима. До них належать іноземна валюта на рахунках, валютна дебіторська та кредиторська заборгованість. За немонетарними статтями курсові різниці не визначаються. Наприклад, якщо підприємство отримало 100% передоплату від нерезидента, а потім відвантажило товар, така

заборгованість погашається не грошима, а товаром. Тому вона є немонетарною, і перерахунок за новим курсом не проводиться [2].

Це добре видно на прикладі експорту повністю оплаченого товару. Якщо нерезидент у травні здійснив 100% передоплату, а товар відвантажено в червні, дохід від реалізації потрібно визнавати за курсом НБУ на дату отримання авансу, а не на дату відвантаження. У такій ситуації не виникає курсових різниць, бо кредиторська заборгованість перед нерезидентом уже була сформована на дату авансу й надалі просто закривається відвантаженням товару. Тому бухгалтерська програма, яка в такому випадку коригує дохід за рахунком 701 через зміну курсу, фактично працює неправильно [4]. Інша ситуація виникає, коли першою подією є відвантаження товару, а оплата від нерезидента надходить пізніше. Тоді в експортера з'являється валютна дебіторська заборгованість. Вона є монетарною, бо нерезидент має погасити її коштами. Якщо між датою відвантаження і датою оплати курс змінився, підприємство повинне визначити курсову різницю. Додатна різниця відображається як дохід від операційної курсової різниці, а від'ємна – як витрати від операційної курсової різниці.

Для простого розуміння це можна подати так: курсова різниця дорівнює сумі валюти, помноженій на різницю між курсом НБУ на кінець і початок операції. Якщо підприємство має дебіторську заборгованість 10 000 дол. США, а курс зріс з 40 грн до 41 грн за долар, різниця становитиме 10 000 грн. Але важливо не просто зробити арифметичний розрахунок, а правильно визначити, чи ця стаття справді монетарна. Помилка саме в цьому місці може призвести до завищення доходів або витрат. Валютний курс впливає і на ПДВ-облік за операціями з нерезидентами. Наприклад, у разі отримання послуг від нерезидента з місцем постачання на митній території України отримувач сам нараховує ПДВ і складає податкову накладну. Якщо договірна вартість таких послуг змінюється, виникає питання, який курс НБУ брати для розрахунку коригування. В одному з практичних прикладів підприємство сплатило нерезиденту 1000 дол. США за курсом 41,5 грн/дол., тому ПДВ-зобов'язання становили 8300 грн. Після збільшення вартості послуг на 100 дол. США та оформлення акта за курсом 41,8 грн/дол. додаткове ПДВ-зобов'язання склало 836 грн, а загальна сума ПДВ – 9136 грн [1].

Є й зворотна ситуація. Якщо вартість послуг зменшується, логічно застосовувати курс, який діяв на дату первісного нарахування ПДВ-зобов'язань, а не новий курс на дату повернення коштів. У прикладі з джерела підприємство сплатило 1000 дол. США за курсом 41,7 грн/дол. і нарахувало ПДВ у сумі 8340 грн. Потім вартість послуг зменшилася до 900 дол. США, тому коригування на 100 дол. США становило 834 грн, а кінцева сума ПДВ-зобов'язань – 7506 грн [1]. Такі приклади показують, що

валютний курс впливає не тільки на бухгалтерський дохід або витрати, а й на правильність податкового обліку.

Для підприємств, які здійснюють експортно-імпорتنі операції, валютний курс також пов'язаний із митною вартістю, податковим кредитом і первинними документами. У джерелі на прикладі ТОВ «Технокап УА» зазначено, що підприємство здійснює експортні поставки до Чехії та Іспанії, а для обліку ЗЕД важливими є митні декларації, акти приймання-передачі, товарно-транспортні накладні й податкові накладні [3, с. 405]. Для імпорту важливо, що митна вартість включає супутні витрати: транспортні, страхові та митні платежі. Саме вона стає базою для відображення активів, витрат і податкового кредиту [3, с. 405].

Окремо потрібно враховувати нормативне регулювання. НП(С)БО 21 визначає порядок обліку операцій в іноземній валюті та курсових різниць. Операції при первісному визнанні перераховуються у валюту звітності за курсом НБУ на дату здійснення операції, а курсові різниці за монетарними статтями відображаються у складі фінансових результатів [5, с. 77]. Це означає, що валютний курс впливає не тільки на технічний перерахунок, а й на підсумковий фінансовий результат підприємства. В умовах воєнного стану та економічної нестабільності роль правильного обліку валютних операцій зростає. Зміни у валютному законодавстві вплинули на облік експортних та імпорتنих операцій: підприємства отримали ширші можливості використання валютних рахунків, зменшилася кількість документів для валютного контролю, але водночас зросла потреба правильно відображати валютні операції у фінансовій звітності. Тому бухгалтерський облік ЗЕД уже не можна вести «механічно» — він потребує постійного контролю за датами, курсами, документами й податковими наслідками.

У підсумку, валютний курс є одним із ключових факторів обліку зовнішньоекономічних операцій. Він впливає на первісне визнання доходів, витрат, активів і зобов'язань, на визначення курсових різниць, на ПДВ-коригування, митну вартість і фінансовий результат. Найбільші помилки виникають тоді, коли підприємство плутає монетарні та немонетарні статті, бере неправильну дату курсу або автоматично довіряє обліковій програмі без перевірки. Тому для якісного обліку ЗЕД потрібні чітка облікова політика, правильне налаштування бухгалтерської програми, контроль первинних документів і постійне відстеження змін у валютному, митному та податковому регулюванні.

Список використаних джерел

1. Войтенко Т. Валютний курс для коригування ПДВ у разі зміни вартості послуг від нерезидента. *Податки & бухоблік*. 2025. № 33. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2025/april/issue-33/article-132703.html>.

2. Курсові різниці: бухоблік і вплив на оподаткування єдиним та податком на прибуток. *7eminar*. 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/13069-kursovi-riznici-buxoblik-i-vpliv-na-opodatkovannya-jedinim-ta-podatkom>.

3. Малецька О. І. Організація обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій підприємства в умовах загроз економічній безпеці України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2025. Т. 1, № 21. С. 405–415. doi: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.405-415>.

4. Проценко М. Чи виникають під час експорту повністю оплаченого товару курсові різниці? *Все про бухгалтерський облік*. 2025. № 61. URL: <https://gazeta.vobu.ua/archives/78192>.

5. Сидіч М. Ю. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку і контролю експортних та імпортних операцій. *Економічний вісник Донбасу*. 2025. № 3(81). С. 77–82. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-3\(81\)-77-82](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-3(81)-77-82).

Камбур К.В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
обліково-фінансового факультету
Науковий керівник – **Дубініна М.В.,**
д-р. екон. наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

УПРАВЛІННЯ РЕЗЕРВАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Сучасні умови функціонування аграрних підприємств характеризуються підвищеним рівнем невизначеності та ризиків. Це зумовлює зростання ролі обліково-аналітичної інформації в системі управління. Важливим інструментом у цьому процесі виступають резерви, які дозволяють забезпечити фінансову стійкість підприємства. Вони формують основу для покриття можливих втрат і непередбачених витрат. Обліково-аналітична система забезпечує інформаційне підґрунтя для прийняття управлінських рішень. Якість цієї інформації визначає ефективність управління резервами. У результаті підвищується здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Це підтверджує актуальність дослідження.

Резерви в системі бухгалтерського обліку розглядаються як інструмент захисту капіталу та забезпечення безперервності діяльності підприємства. Вони виконують функцію покриття майбутніх витрат і втрат, що можуть